

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)
2024, Cilt 10, Sayı 15

REHA ERDEM SİNEMASINDA MİZANSEN ÇÖZÜMLEMESİ MISE-EN-SECENE ANALYSIS IN REHA ERDEM CINEMA

Yunus ARAS¹

Özet

Reha Erdem sinemasında mizansen çözümlemesini konu alan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada, sinemada mizansen, mizansenin unsurları, Reha Erdem sinemasında mizansen ve Reha Erdem'in seçilmiş bazı filmlerinin çözümlemesine yer verilmiştir. Bu çalışmanın amacı, mizansen kavramını ve sinema sanatındaki önemini ele alarak, Reha Erdem sineması üzerinden mizansen kullanımındaki ustalığına odaklanmaktır.

Çalışma sonucunda Reha Erdem'in sinemasında, mizansenin önemli bir bileşeni olan görsel unsurların uyumlu bir şekilde kullanımıyla karakterize edildiği görülmüştür. Filmlerindeki mizansenler, derinlikli ve düşündürücü hikayeleri anlatan, atmosferik ve etkileyici sahnelerden oluşur.

Anahtar Kelimeler: mizansen, sinema, reha erdem

Abstract

In this study, which focuses on the analysis of mise-en-scène in Reha Erdem's cinema, the qualitative research method of document analysis was employed. The study examines the elements of mise-en-scène in cinema, specifically within Reha Erdem's films, and provides analyses of selected films by the director. The aim of this research is to explore the concept of mise-en-scène and its significance in cinema, with a specific focus on Reha Erdem's skillful use of mise-en-scène in his films.

The study reveals that Reha Erdem's cinema is characterized by the harmonious use of visual elements, which are integral components of mise-en-scène. The mise-en-scène in his films consists of atmospheric and thought-provoking scenes that convey deep and contemplative narratives.

Keywords: Education, Sponsorship, Educational sponsorship

Giriş

Mizansen, sinema sanatının temel unsurlarından biridir ve filmin estetik yapısını oluşturan öğelerin bir araya gelerek oluşturduğu sahnedir. Mizansen, seyirciye anlatıyı ve duygusal deneyimi iletmek için güçlü bir araçtır ve film yapımcısının hikayeyi ve karakterleri anlatma biçimini belirler. Mizansen, sinemanın duygusal ve görsel etkileşimini artırırken, iyi bir mizansen seyirciyi film evrenine çeker ve onları hikayenin içine dahil eder.

¹ Nişantaşı Üniversitesi, ynsaras25@gmail.com

Bu çalışma, mizansenin sinema dilindeki önemini ve Reha Erdem'in mizansen kullanımındaki ustalığını ele almaktadır. Reha Erdem, Türk sinemasının özgün ve tanınmış bir ismidir ve filmlerindeki mizansenler, derinlikli ve düşündürücü hikayeleri anlatan, atmosferik ve etkileyici sahnelerden oluşur. Erdem, mizansen kullanımındaki ustalığıyla sinema sanatına değerli katkılarda bulunmaktadır.

Bu çalışmada, mizansen kavramı ve sinema sanatındaki önemi, Reha Erdem sineması üzerinden ele alınarak incelenmektedir. Mizansen, sinemanın görsel gücünü ve anlatımını güçlendirirken, Reha Erdem'in filmleri de mizansenin gücünü ve sinemanın estetik gücünü ortaya koymaktadır. Bu çalışma, mizansenin sinema dilindeki önemini ve Reha Erdem'in mizansen kullanımındaki ustalığını vurgulayarak, sinema sanatına olan katkısını ortaya koymaktadır.

Mizansen

"Mizansen, sinema dilinin temel unsurlarından biridir ve film estetiğini oluşturan öğelerin bir kombinasyonudur. Kamera açıları, oyuncu yerleşimi, kostümler, set tasarımı, renkler ve ışık gibi unsurların bir araya gelerek oluşturduğu sahne, seyirciye anlatıyı ve duygusal deneyimi aktarmak için güçlü bir araçtır. Mizansen, bir filmdeki akışı ve tempo kontrolünü sağlar. Uygun bir mizansen düzenlemesiyle sahneler arasındaki geçişler akıcı hale getirilir ve hikâyenin izleyiciye anlaşılır bir şekilde iletilmesi sağlanır. Ayrıca, mizansen film yapımcısının kreatif vizyonunu ve sinematik ustalığını yansıtır (Bazin, 1967: 112).

Bu unsurların uyumlu kullanımıyla mizansen, film evrenine seyirciyi çeker ve onları hikâyenin içine dahil eder. Aynı zamanda sembolik bir rol üstlenerek olayları ve karakterleri görsel temsiller, metaforlar ve sembollerle iletebilir. Kamera hareketleri sahnenin derinliğini belirlerken, oyuncu yerleşimi karakter ilişkilerini ve duygularını yansıtır. Set tasarımı ve diğer görsel unsurlar da film atmosferini ve zamanını yansıtır (Douglass ve Harnden, 1996: 119).

Sonuç olarak, mizansen film anlatısını tamamlar ve seyirciye unutulmaz bir sinematik deneyim sunar. Görsel unsurların uyumlu kullanımıyla sinema dilinin estetik gücünü ve anlatısal derinliğini artırırken, yönetmenin vizyonunu da yansıtır.

Sinemada Zaman Kavramı

"Sinemada zaman, temel bir öge olarak hikâyenin anlatımında büyük bir rol oynar. Kronolojik zaman, zaman dilimleri ve zamansal manipülasyon gibi yöntemlerle kullanılır. Kronolojik

zaman olayların doğal akışına uygun ilerleyişini, zaman dilimleri farklı perspektifler sunarak derinlik kazandırırken, zamansal manipülasyon zamanın akışını değiştirerek sıra dışı deneyimler yaratır (Toprak, 2010: 9-11).

Bu zaman kullanımı, gerilim yaratma, duygusal bağlantılar kurma ve izleyiciye farklı deneyimler yaşatma gibi etkiler sağlar. Yönetmenin kreatif vizyonunu yansıtarak sahneler arasındaki akıcılığı ve seyircinin dikkatini yönlendirir. Ayrıca, zamanın soyutluğunu vurgulayarak seyirciyi düşündürür. Zamanın kullanımıyla sinema, izleyicilere farklı bakış açıları sunar, geçmişi keşfettirir ve geleceği tahmin ettirir. Bu, hikâyenin karmaşıklığını artırır ve seyircinin duygusal bağ kurmasını kolaylaştırır (Gülüş, 2006: 5). Sonuç olarak, sinemada zamanın doğru kullanımı hikâyenin etkisini artırırken, izleyiciye farklı bir zaman algısı sunar. Zamanın esnek kullanımıyla sinema, seyirciyeye etkileme ve duygusal bir bağ kurma gücünü sergiler.

Sinemada Mekân Kavramı

Sinemada mekân, hikâyenin atmosferini ve karakter etkileşimlerini belirleyen önemli bir unsurdur. Gerçek veya yapay mekânlar, set tasarımı ve dekorasyonla karakterlerin iç dünyalarını yansıtır. Aydınlatma ve renk seçimi gibi unsurlar, mekânın duygusal etkisini artırır. Mekânın sembolik anlamları da bulunur; belirli mekânlar, temaları ve karakter dinamiklerini vurgulayabilir. Filmdeki mekânlar arasındaki geçişler, hikâyenin akışını ve izleyicinin algısını etkiler. Bu kavram, izleyicinin hikâyeye bağlanmasını sağlar ve sinematografik dilin bir parçasıdır. Kamera hareketleri ve geçiş efektleri, mekânların anlatımındaki derinliği artırır ve hikâyenin akıcılığını destekler (Öztürk, 2008: 117; Demir, 1994: 12).

Sinemada Kompozisyon

Sanatın görsel formu olan sinemada kompozisyon, bir sahnenin düzenlenmesindeki çizgiler, formlar, kütleler ve hareket unsurlarıyla ilgilidir. Çizgilerin yönü duygusal etkiler yaratırken, formlar sahnelerin atmosferini vurgular. Kütle, nesnelerin önemini belirtirken, hareket unsurları filmdeki enerjiyi ve ritmi sağlar. İyi bir kompozisyon izleyiciyi yönlendirir, duygusal tepkiler uyandırır ve görsel bir estetik sunar. Yönetmenler, çekim açıları, kamera hareketleri ve renklerle kompozisyonu planlarlar, izleyiciyi hikâyenin içine çekerler. Kompozisyon, izleyiciye güçlü bir görsel anlatı sunarak film deneyimini zenginleştirir ve hikâyenin derinliğini artırır (Mercado, 2011: 27).

Sinemada Aydınlatma

Sinemada aydınlatma, film atmosferini belirler, duygusal tonları vurgular ve hikâyeye derinlik katar. Karakterlerin duygusal durumları, sahnenin atmosferi ve hikâyenin anlamı ışıklandırma ile yansıtılır. Güçlü kontrastlar gerilimi artırırken, yumuşak ışık duygusal anları vurgular. Aydınlatma aynı zamanda mekânın derinliğini vurgular ve sinematik deneyimi zenginleştirir. Kullanılan farklı ışık kaynakları ve teknikler, sanatsal ifadeyi destekler ve film estetiğini güçlendirir. Işıklandırma, sahneler arasındaki geçişleri vurgular, zaman ve mekânın değişimini yansıtır. Seyirciye farklı bir gerçeklik sunarak hikâyeye duygusal bir bağ kurmasını sağlar. Farklı teknikler, karakterleri vurgulamaktan dramatik etkiler yaratmaya kadar geniş bir yelpazede kullanılır. Renklerin ve tonların kullanımıyla atmosferler oluşturulur, duygusal tonlar aktarılır. Aydınlatma, sinemanın temel taşlarından biridir ve izleyiciye unutulmaz bir deneyim sunar (Vale, 2018: 40; Bordwell ve Thompson, 2010).

Sinemada Dekor

Sinemada dekor ve set tasarımı, hikâyenin atmosferini oluşturur, karakterlerin kişiliklerini yansıtır ve izleyiciyi hikâyenin içine çeker. Doğru seçilen dekor, hikâyenin gerçekçiliğini artırır ve yönetmenin vizyonunu yansıtır. Mekânların dönemi, coğrafyası ve detayları, hikâyenin inandırıcılığını güçlendirirken, sembolik anlamlar taşıyabilir. Dekor, karakterlerin duygusal durumlarını ve hikâyenin temasını vurgulamak için kullanılır. Teknolojik ilerlemelerle dijital dekorun kullanımı artmıştır. Yeşil perde teknolojisi ve CGI gibi yöntemler, fantastik dünyaların ve görsel efektlerin sinemaya başarılı bir şekilde aktarılmasını sağlar. Dijital dekor, daha büyük ve etkileyici görsel deneyimler sunarken, detaylı planlama ve denge gerektirir. Sonuç olarak, dekor ve set tasarımı, sinemadaki görsel anlatıyı güçlendiren ve izleyiciye derin deneyimler sunan önemli bir unsurdur (Özön, 2008).

Sinemada Kurgu

Sinemadaki kurgu, hikâyenin düzenlenmesi ve anlatımını yönlendiren temel bir unsurdur. Sahne düzenlemeleri, tempo, ses efektleri ve görsel unsurlar gibi tekniklerle izleyiciye etkileyici bir deneyim sunar. Flashback gibi teknikler ve karakter gelişimi üzerinde etkili olurken, zamanı esnek bir şekilde kullanarak hikâyenin derinliğini artırır. Yönetmenle birlikte çalışan kurgu editörü, filmin akıcılığını ve etkisini sağlar. Teknolojik araçlar, kurgu sürecini daha hızlı ve esnek kılar. İyi bir kurgu, filmin ritmi, tempo ve izleyiciyi etkileme gücü açısından

kritik bir rol oynar. Sonuç olarak, kurgu süreci, sinema deneyimini şekillendiren ve hikâyenin akıcılığını sağlayan önemli bir adımdır (Asiltürk, 2008: 20).

Sinemada Kostüm ve Makyaj

Sinemada kostüm ve makyaj, karakterlerin görsel görünümünü şekillendiren ve hikayenin atmosferini destekleyen önemli unsurlardır. Kostüm tasarımı, karakterlerin dönemine, kişiliğine ve hikayenin içinde bulunduğu zamana uygun olmalıdır. Örneğin, peri masalı filmleri için yaratılan büyülü kostümler izleyicilere fantastik bir dünya sunarken, tarihi dramalar için döneme uygun kostümler hikayenin gerçekçiliğini artırır. Makyaj ise karakterlerin fiziksel görünümünü değiştirerek gerçekçiliği güçlendirir ve duygusal durumlarını ifade etmelerine yardımcı olur. Kostüm ve makyajın doğru seçimi, hikayenin zaman, mekan ve karakterler arası ilişkilerini vurgular. Aynı zamanda, karakterler arasındaki dönüşümleri veya gizemleri ifade etmek için kullanılır. Teknolojik ilerlemelerle birlikte dijital efektlerin kullanımı, daha fantastik ve yaratıcı tasarımların sinemada hayata geçirilmesine olanak sağlar. Sonuç olarak, kostüm ve makyaj, sinemanın görsel anlatısında önemli bir rol oynar ve hikayenin atmosferini, karakterlerin kişiliklerini ve ilişkilerini şekillendirir (Kıraç, 2012:151-152; Özön, 2008:109).

Türk Sineması

Türk sineması, köklü bir geçmişe ve çeşitli dönemlere sahip, oldukça önemli bir sinema endüstrisidir. Osmanlı İmparatorluğu'nun sonlarına doğru başlayan bu serüven, günümüze kadar sürekli bir gelişim göstererek ilerlemiştir. Hem yerel hem de uluslararası alanda dikkat çeken yapımlara imza atmış, Türk kültürünün ve kimliğinin önemli bir parçası haline gelmiştir.

1914 yılında Fuat Uzkınay tarafından çekilen "Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı" filmi, Türk sinemasının başlangıcı olarak kabul edilir. Sessiz film döneminde, halkın ilgisini çekmek için tarihi olaylar ve mitolojik hikayeler sıklıkla işlenirdi. Bu dönem, Türk sinemasının temelini oluşturmuş ve gelecek nesiller için bir zemin hazırlamıştır (Önder ve Baydemir, 2005: 118).

1950'lerden 1980'lere kadar uzanan Yeşilçam dönemi, Türk sinemasının altın çağı olarak bilinir. Bu dönemde Kemal Sunal, Türkan Şoray, Şener Şen gibi unutulmaz isimlerin yer aldığı, melodramatik öğelerle dolu aşk, aile ve toplumsal sorunlara değinen filmler büyük ilgi görmektedir. Yeşilçam sineması, Türk halkının hafızasında derin izler bırakarak bir kültüre dönüşmüştür (Scognamillo, 2003: 111).

1980'lerden sonra Yeşilçam'ın etkisi azalmaya başlamış ve yeni jenerasyon yönetmenler farklı tarzlarını ortaya koymuştur. Nuri Bilge Ceylan, Fatih Akın, Zeki Demirkubuz gibi isimler, Türk sinemasını uluslararası alanda tanınır hale getirmiştir. Bu dönemde deneysel ve sanatsal filmler ön plana çıkarken, toplumsal sorunları sorgulayan yapımlar da artmıştır (Teksoy, 2012: 284).

Son yıllarda Türk sineması, yerel ve uluslararası alanda daha fazla ilgi görmektedir. Farklı türlerde filmler ve genç yönetmenlerin ortaya çıkışı ile yeni bir soluk kazanmıştır. Bağımsız sinemanın önemli bir yer tuttuğu bu dönemde, Nuri Bilge Ceylan, Zeki Demirkubuz, Reha Erdem gibi ödüllü yönetmenler Türk sinemasını farklı platformlarda temsil etmektedir (Pösteki,2012).

Türk sineması ve televizyonu, kültürel mirası yansıtan yapımların yanı sıra yenilikçi ve çağdaş projelere de ev sahipliği yapmaktadır. Yerel ve uluslararası prodüksiyonlar arasındaki işbirlikleri artarken, Türk oyuncular ve yönetmenler de uluslararası projelerde yer almaktadır. Bu gelişmeler, Türk sinemasının ve televizyonunun küresel alanda daha fazla tanınmasına ve takdir edilmesine katkıda bulunmaktadır (Koçoğlu, 2018: 67).

Reha Erdem Biyografisi

Reha Erdem, Türk film yönetmeni ve senaristidir. 1960 yılında İstanbul'da doğmuştur. Sinema dünyasında çeşitli ödüller kazanan ve uluslararası alanda tanınan bir isimdir. Erdem, lise eğitimini Robert Kolej'de tamamladıktan sonra Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimine devam etmiştir. Daha sonra İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yüksek lisansını tamamlamıştır. Film kariyerine 1989 yılında kısa filmler çekerek başlamıştır. İlk uzun metrajlı filmi "Oh Moon" (Aaa Ay) ise 1989 yılında gösterime girmiştir. Bu film, 1990 Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde En İyi İlk Film Ödülü'nü kazanmıştır. Reha Erdem, yönetmenlik kariyerinde sürrealist ve deneysel tarzda filmler yapmıştır. Filmlerinde genellikle gerçeküstü atmosferler ve sembolik anlatımlar kullanır. Kurgusal hikayelerin yanı sıra toplumsal ve politik konuları da ele alır. Erdem'in yönetmenlik kariyerindeki önemli filmler arasında "Kosmos" (2010), "Jin" (2013), "Koca Dünya" (2016) ve "Bir Sonbahar Hikayesi" (2019) yer almaktadır. Bu filmler ulusal ve uluslararası festivallerde gösterilmiş ve çeşitli ödüller kazanmıştır. Reha Erdem, Türk sinemasının önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilir. Yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımıyla dikkat çeken bir yönetmendir. Filmleri genellikle eleştirmenlerden olumlu eleştiriler almış ve sinemaseverler tarafından takdir edilmiştir (Erçetingöz, 2009: 25).

Reha Erdem Sinemasına Genel Bir Bakış

Reha Erdem, Türk sinemasının özgün ve etkileyici yönetmenlerinden biridir. Deneysel ve sürrealist tarzıyla tanınan Erdem, filmlerinde görsel anlatım ve sembolizmi ustalıkla kullanır. Gerçeküstü atmosferler ve içsel yolculuklar içeren hikayeleri, izleyiciyi düşünmeye ve duygusal bir derinliğe sürükler (Koçoğlu, 2018: 70).

Erdem'in filmleri uluslararası alanda da büyük beğeni toplamış ve birçok ödül kazanmıştır. "Kosmos", "Jin" ve "Koca Dünya" filmleri, modern dünyanın karmaşıklığını ve insan psikolojisini inceleyen özgün yapıtlardır. Erdem'in sineması, sınırları zorlayan ve geleneksel anlatım kalıplarını kıran bir tarza sahiptir. Toplumsal ve politik konuları bireysel hikayelerle harmanlayarak izleyicinin iç dünyasına dokunur. Doğa, çocukluk ve insan psikolojisi gibi temalar, Erdem'in sinemasında önemli bir yer tutar. Doğal ortamların güzelliklerini ve insanların doğa ile olan ilişkisini görsel açıdan vurgulayarak doğanın insan yaşamındaki önemini hatırlatır. Erdem'in filmleri, güçlü bir görsel estetiğe ve etkileyici müziklere sahiptir. Kusursuz kamera hareketleri, dikkatlice düşünülmüş kompozisyonlar ve renklerin kullanımı, filmlere derinlik ve atmosfer katar. Reha Erdem, Türk sinemasının özgün ve tanınmış bir ismidir. Eserleriyle sinema sanatına değerli katkılarda bulunmakta ve izleyicileri görsel ve duygusal bir şölene sürüklemektedir (Boz, 2019: 38).

Reha Erdem Filmlerinin Çözümlemesi

Bu bölümde Reha Erdem'in "A ay", "Kaç para kaç", "Korkuyorum anne" ve "Beş vakit" filmleri ele alınmış ve bu filmler sinemada mizansen açısından incelenmiştir.

A AY Filmi

Filmin atmosferi, karakterlerin iç dünyaları ve mekan kullanımı, izleyiciye bir hüznün, nostalji ve özgürleşme hissiyatı sunmaktadır. Yekta'nın kayboluşu ve köşkün gösterilmesiyle birlikte film, geçmişle yüzleşme, aidiyet arayışı ve kişisel özgürlüğün temalarını işlemektedir. Bu şekilde izleyiciye derin bir düşünce provokasyonu sunulurken, aynı zamanda yönetmenin estetik anlatımı ve görsel seçimleriyle de dikkat çekmektedir.

Filmde zaman atlamaları, aynı sahnelerin tekrarlanması, geçmişe gidişler sıklıkla kullanılmıştır. Özellikle rüyalar vasıtasıyla bu zamanda oynamalar işlevselleştirilmiştir. Ayrıca saatin tiktakları da zaman geçişleri için kullanılan başka bir vasıta olmuştur. Saatin çan vuruşları ise

zamanın gerginliğini yansıtırken, bu vuruşların arızasını sadece Yekta'nın yok edebilmesi Yekta'nın zamana hükmettiği hissini uyandırmaktadır. Tıpkı kişinin düşlerinde zamanı kontrol etmesi gibi.

Reha Erdem'in yönettiği "A Ay" (1988) filmi, eski bir köşkte yaşayan Yekta'nın iç dünyasına odaklanır. Mekanlar (ev, manastır ağaçlı yol, evin çevresi vs.) çoğunlukla tenha ve eskidir. Bu da seyircide bir boşluk ve huzursuzluk hissi yaratmaktadır. Filmin kompozisyonu çoğunlukla dikey olarak tasarlanmıştır. Evin dikey bir obje olması, tevan arasına çıkan merdivenlerin dikey görünümü, zemin parkesinin dikey görünümü ve karakterlerin alt açıdan görünümü kompozisyonu dikey olarak betimlemektedir. Kadraj açısından bakıldığında da özellikle Yekta'nın ev sahnelerinde geniş bir açı kullanarak evin boşluğu içinde adeta sıkışmışlığı gösterilmektedir.

Siyah-beyaz bir film olan A Ay filminde çoğunlukla gölgeli bir aydınlatma kullanılmıştır. Evin dışında aydınlık sahneler tercih edilirken, evin içi çoğunlukla yarı karanlık ve gölgelidir. A Ay filminde dekorlar oldukça sade ve az sayıda kullanılmıştır. Evin içinde bir odada çoğunlukla neredeyse sadece bir yatak ve dolap ya da başka bir oda da iki koltuk arasında bir sehpa gibi az sayıda dekor kullanılmıştır. Anlatımda herhangi bir işlevi olmayan hiçbir şey zorunlu olmadıkça kullanılmamıştır.

Filmin kurgusu aslında zamandaki sıçramaların da desteklenmesi açısından çoğunlukla kesme kurgularla, geçiş efektlerinin pek kullanılmadığı bir yöntemde ilerlemektedir. Ayrıca bu sert geçişler Yekta'nın huzursuzluğunu da hissettirmektedir. Filmde kullanılan kostüm ve makyajlar gösterişsiz, sadece ve çoğunlukla karamsarlığa yakın olarak kullanılmıştır. Seyirci karakterleri gördüğünde neşeye dair hiçbir şey hissetmemektedir.

Kaç Para Kaç Film

"Kaç Para Kaç" filmi Reha Erdem'in yönetmenliğinde paranın insan hayatında yarattığı değişimi ve çelişkileri ele alan bir yapımdır. Selim'in bulduğu parayla yaşadığı dönüşüm, onun hayatında başlangıçta mutluluğa işaret etse de sonrasında hayal kırıklığı ve karmaşa getirir. Film, parayla elde edilen maddi zenginliğin insanın içsel huzurunu sağlamadığını ve asıl değerlerin başka yerde aranması gerektiğini vurgular.

Filmde zaman düz bir zaman çizelgesinde ilerlemektedir. Akışta herhangi bir bozulma, geriye ya da ileriye sıçramalar kullanılmamıştır. Bu da hikayenin seyri içerisinde gerilimin artmasını

ve seyircide merakın yükselmesini sağlamaktadır. Film iki ana mekan arasında girip gelmektedir. Bunlardan biri Selim'in evi diğer ise gömlekçi dükkanıdır. Her iki mekanda da dönemin koşullarında orta halli bir esnafın sahip olabileceği mekanlar görünmektedir. Mekan kullanımları da çoğunlukla iç mekan olarak tercih edilmiştir. Ara sıra iş ile ev arasında İstanbul sokakları ve vapur ile boaz manzaraları yer almaktadır.

Filmin kompozisyonu oluşturulurken genellikle karakterlere yakın çekim planı uygulanmıştır. Ancak karakterler konuşmadığında genellikle genel plan açılar tercih edilmiştir. Paranın kullanıldığı anlarda ise ayrıntı planlar devreye girmektedir. Gerginlik hissi ise genellikle derinlik oluşturularak verilmek istenmiştir. Selim'in evinde genellikle sarı ve kırmızı tonlarda bir aydınlatma kullanılırken genelde ise aydınlık bir hava hakimdir. Selim'in dükkanında ise gölgeli bir ışıklandırma söz konusudur.

Ev dekoru klasik mobilyalardan oluşan bir salon ve kırmızı renklerin hakim olduğu bir yatak odası ile oluşturulmuştur. Dükkan ise yine klasik bir kıyafet satan esnaf dekorundadır. Filmin kurgusu çok sert geçişler söz konusu olmasa da çoğunlukla kesme kurgu şeklinde ilerlemektedir. Hikaye açısından kurgusunda ise kesişmelerle heyecan ve gerginlik zaman zaman yükseltilmiştir. Kostüm ve makyaj olarak abartıya kaçmadan sadece kostümler ve makyajlar tercih edilmiştir. Böylece arzu edilen gerçekçilik hissi başarıyla aktarılabilmiştir.

Korkuyorum Anne Filmi

"Korkuyorum Anne", Reha Erdem'in yönettiği ve senaryosunu yazdığı bir film. Film, Ali karakterinin kaza sonucu hafızasını kaybetmesiyle başlar. Ali'nin kuyumcu soygunuyla ilişkilendirilmesiyle, apartmanda yaşayan diğer karakterler Ali'nin hafızasını geri kazanması için çabalar. Film, karakterlerin yaşadığı apartmanın dekoru ve atmosferi üzerinden anlatılan hikayelerle doludur. Her karakterin evi, onların meslekleri ve kişisel özelliklerine göre dekore edilmiştir. Rasim'in evi, kuyumculuk mesleğine atıfta bulunan objelerle doludur. İpek'in evi ise bir terzi olduğu için kumaşlar, dikiş makineleri ve mankenlerle donatılmıştır.

Filmde zaman geçişleri sıklıkla yaşanmaktadır. Flaş-back'ler, ileri sıçramalar, anılar ve hayaller ile zamanda geçişler ve sıçramalar kullanılmıştır. Ayrıca film geçmiş dönemi anlatıyor gibi görünse de çekildiği dönemim hikayesini anlatmaktadır. Mekanlar genellikle aydınlık ve havadar alanlar olarak seçilmiştir. Böylece seyircide rahatlama ve gördüğünden hoşnut olma hissi uyandırmaktadır.

Reha Erdem bu filmde diğer filmlerinin aksine hareketli, renkli, canlı bir kompozisyon kullanmayı tercih etmiştir. Bu sayede daha hızlı bir ritim yakalamış ve güldürü unsurlarını daha başarılı bir şekilde kullanabilmiştir. Film sıcak ve aydınlık bir ışık altında çekilmiştir. Böylece filmdeki sıcaklık ve aydınlık seyirciye de geçmektedir. Yaşanan dramatik olaylar da böylece seyircide pesimist duygular oluşturmamaktadır. Dekor filmin pek çok unsurunda olduğu gibi renkli ve çeşitli öğelerden seçilerek oluşturulmuştur. Arka plan fonları (duvar kağıtları, resmi kurumlardaki panolar vs.) ve kullanılan mobilya ve aksesuarlar renkli ürünlerden seçilmiştir.

Filmde hızlı bir kurgu tercih edilmiştir. Bindirme geçişlerle önceki sahnenin seslerinin sonraki sahneye taşınması gibi geçişlerin de sıklıkla kullanıldığı bir yöntem belirlenmiştir. Bu durum daha önceki klasik geçişler kullanan yönetmenin farklı bir yöntem tercih ettiğini göstermektedir. Ancak bu kez komedi filmi çeken yönetmen için bu durum normal bir değişimdir. Reha Erdem önceki filmlerine nazaran daha renkli bir kostüm ve makyaj tercih etmiştir. Hayatın iyisi ile kötüsü ile, inişleri ile çıkışları ile farklı renklerini yansıtmıştır.

Beş Vakit Film

Beş Vakit (2006) filmi, Reha Erdem'in yönettiği ve senaryosunu yazdığı bir film olarak karşımıza çıkıyor. Film, köyde yaşayan üç çocuğun hikayesini ele alıyor: Ömer, Yakup ve Yıldız. Ömer ve Yakup'un babalarıyla sorunları vardır ve Yıldız da annesiyle iyi iletişim kuramaz. Bu nedenle çocuklar, huzurlu olmayan ev ortamından kaçarak çoğu zaman birlikte dışarıda vakit geçirirler.

Reha Erdem bu filmde zamanı modern dünyanın saat anlayışından öte ezanın beş vaktine ve doğanın akışına göre ayarlamış gibidir. Güneş ile gün başlar, ezan zamanları günleri zaman dilimlerine ayırır ve güneşin gidişi ile de gün biter gece başlar. Hatta mevsimler bile hayvanların çiftleşme dönemleri ve doğadaki değişimlerle hissedilmektedir. Mekan olarak bir köy ortamı tercih edilmiştir. Bu ortamın tercih edilmesi aslında zaman kullanımı ile de alakalıdır. Köy kullanımı sayesinde mekan da zamansızdır. Şehirdeki dakiklik köyde yoktur ve bu mekanda zaman doğa ile uyumlu hareket etmektedir. Ayrıca köy ortamında toprağın ne kadar önemli olduğu da mekan üzerinden gösterilmektedir. Tarlanın, bağın, bahçenin hem yaşamsal önemi gösterilmektedir.

Genellikle doğanın güzelliğini de seyirciye yansıtmak isteyen filmde geniş açılar sıklıkla kullanılmıştır. Özellikle dış mekan çekimlerinde geniş açılar kullanılmıştır. Ayrıca doğanın

renk cümbüşünden de faydalanılmıştır. Köyde sarı toprak yollar dikkat çekerken, ormanların ve bahçelerin renkleri kuş, akan su ve böcek sesleri ile de zenginleştirilmiştir. Filmde zamanın doğal unsurlarla kullanılması gibi aydınlatma da mümkün olduğunca doğal görünmesi için uğraşmıştır. Bu bakımdan daha önceki filmlerinde olduğu gibi bu filmde de Erdem gölgelerden kaçınmamış aksine bunları özellikle tercih etmiş gibi görünmektedir. Ayrıca daha önceki filmlerinde sıklıkla kullandığı alt aç çekimlerine bu filmde de sıkça rastlanmaktadır. Böylece karakterlerin üzerinde hissettiği baskıyı ve ağırlığı seyirciye de geçirebilmiştir.

Dekor köy ortamına yakışacak şekilde sadedir. İç mekanlar her ne kadar dolu dolu olsa da gereğinden fazla bir eşya yoktur. Köy evinde bir duvarın altında yatak varsa diğ duvarın altında bir koltuk, kanep benzeri bir eşya bulunmaktadır. Ancak daha önceki filmlerinde de olduğu gibi bir amaca hizmet etmeyen herhangi bir eşyaya rastlamak pek mümkün değildir. Dolapların ya da sehparların üzerindeki eşyalar her ne kadar ilk başta işlevsiz gibi görünse de orada bir yaşam olduğunu hissettiren unsurlar olarak kullanılmıştır.

Filmin kurgusu zaman kullanımında olduğu gibi doğal akışında ilerlemektedir. Zaman zaman siyaha düşen geçişler çoğunlukla zamanın var ettiği etki ile kullanılmıştır. Örneğin ayın gidişi ve gecenin karanlığı ya da gölge düşüşü gibi. Zaman zaman ağırlaşan bu kurgu filmin zamanındaki doğal akışı hissettirmek için böyle tercih edilmiş gibi görünmektedir. Kostümler ve makyajlar da doğal ve sade bir şekilde kullanılmıştır. Okuldaki çocukların önlükleri dışında genellikle pastel renkli kostümler tercih edilmiştir. Böylece doğanın renkleri daha baskın hale gelmiştir. Yaprakların ve çimin yeşili, gökyüzünün mavisini filmde baskın renklerdir.

Sonuç

Bu çalışma Reha Erdem sinemasını mizansen açısından çözümlemesi amacıyla yapılmıştır. Bu maksatla yönetmenin ilk dört filmi ele alınmıştır. Bu çözümlenelerde, filmlerin konuları, karakterleri, görsel anlatımı, sembolizmi ve diğer unsurları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

A Ay filminde, Reha Erdem'in görsel anlatımı ve sembolizmi ustalıkla kullandığı ve sıradan bir olayı olağanüstü bir deneyime dönüştürebilen güçlü bir imgelem kullandığı görülmüştür. Kaç Para Kaç filminde ise, Reha Erdem'in gerçeklik ve hayal gücünün kesiştiği noktalarda dolaşarak seyirciyi düşündürmeye ve duygusal bir derinlik yaratmaya odaklandığı görülmektedir. Korkuyorum Anne filminde ise, Reha Erdem'in karakterlerin iç dünyalarını ve psikolojik durumlarını ustalıkla yansıttığı ve filmin atmosferinin izleyiciyi içine çekmesi dikkat çekicidir.

Son olarak Beş Vakit filmi, Reha Erdem'in diğer filmlerinde olduğu gibi, görsel anlatımı ve sembolizmi ustalıkla kullandığı bir film olarak öne çıkıyor. Filmin zaman kavramı, doğanın akışına göre ayarlanmış gibidir. Bu film, Reha Erdem'in karakterlerin iç dünyalarını ve psikolojik durumlarını yansıtmaya devam ettiği ve filmin atmosferinin izleyiciyi içine çektiği bir film olmuştur. Ayrıca, film doğanın ritmine uygun olarak akıp gittiği hissi yaratılmıştır.

Eldeki bilgilere dayanarak, Reha Erdem'in Türk sinemasında özgün bir yere sahip olduğu ve filmlerinde görsel anlatımı, kendine özgü zaman akışını, karakterlerin iç dünyasını ve sembolizmi ustalıkla kullandığı sonucuna varabilmek mümkündür. Tüm bu özellikler, Reha Erdem'in Türk sinemasında önemli bir yer edinmesini sağlamış ve ona özgü bir imza bırakmıştır. Sanatsal anlatımı ve yönetmenlik vizyonu sayesinde izleyicilere sıra dışı deneyimler sunan bir yönetmendir.

Kaynakça

Asiltürk, C.T. (2014). Sinemada Yaratıcı Yönetmen. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Bazin, Andre (1967). What is Cinema?, 2.cilt .Berkeley ve Los Angeles: University of Califomia Press.

Bordwell, D. ve Thompson, K. (2011). Film Sanatı. (Çev: E. Yılmaz ve E. S. Onat). İstanbul: De Ki Yayınları.

Demir, Y. (1994). Filmde Zaman ve Mekân, Eskişehir: Turkuaz Yayınları.

Douglass, John S. ve Harnden, Glenn P. (1996). The Art of Tecbnique: An Aesthetic Approach to Film and Video Production.

Erçetingöz, A. (2009). Çağdaş Türk sinemasında varoluş olgusu: Reha Erdem sinemasının anlamı ve estetiği (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülüş, İ. (2006). Sinemada Görsel Zaman ve Mekan Kurgusu (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kıraç, R. (2012). Sinemanın ABC'si, Say Yayınları, İstanbul.

Koçoğlu, M. (2018). Bir anlatım dili olarak reha erdem sinemasında kurgu ile ima etme (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mercado, G. (2011). Sinemacının Gözü. (Çev: S. Taylaner), İstanbul: Hil Yayın.

Önder, S. ve Baydemir, A. (2005). Türk sinemasının gelişimi (1895-1939). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 113-135.

Özön, N. (2008) Sinema Sanatına Giriş, Agora Kitaplığı, İstanbul.

Öztürk, M. Der. (2008). Sinematografik Kentler Mekanlar, Hatıralar, Arzular. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Pösteği, N. (2012). 1990 Sonrası Türk Sineması. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Scognamillo Giovanni, Türk Sinema Tarihi, 2. Baskı, İstanbul, Kabalıcı, 2003.

Teksoy, R. (2012). Ansiklopedik Sinema Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Oğlak Yayıncılık

Toprak, M. (2010). Drama Kurgusu Teknikleri ve Filme Katkıları (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vale, E. (2018). Vale'nin Senaryo Teknikleri (Çev. E. Doğramacı), İstanbul: Küsurat Yayınları.